Jan Donner

Jan Donner is geboren in Assen op 3 februari 1891. Hij kwam uit een familie van gereformeerde predikanten. Hij was de zoon van ds. Andreas Matthias Donner. Jan trouwde met Golida Wilhelmina van den Burg.

Jan volgde het gymnasium te Amersfoort en behaalde het einddiploma op het Gereformeerd Gymnasium in Kampen. Daarna, in 1908, koos hij voor een studie rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit Utrecht, waar hij 16 oktober 1912 promoveerde. In Leiden studeerde hij vervolgens staatswetenschappen en op 1 juli 1919 volgde daar zijn tweede doctorsgraad. Hij werd hoofdcommies op de secretarie van de gemeente Rotterdam en daarna directeur van het Centraal Bureau voor voorbereiding van ambtenarenzaken in Den Haag. Op 1 januari 1922 werd hij tot raadadviseur bij het ministerie van Justitie benoemd en 4 jaar later trad hij aan in het kabinet van minister-president De Geer op het departement van Justitie. Op 31 juli 1933 volgde Donners benoeming tot raadsheer in de Hoge Raad, waar hij deel uitmaakte van de strafkamer en van de belastingkamer. Daarnaast aanvaardde hij in 1933 het curatorschap van de Rijksuniversiteit Utrecht.

Hij was in 1933 lid van de Raad der Vereeniging van De Nederlandse Padvinders.

Na de Duitse inval in 1940 groeiden Donners betekenis en invloed, vooral binnen eigen partij en kerkelijke kring. De gereformeerde jurist en ARP-staatsman was namens de Gereformeerde Kerken in Nederland afgevaardigd in het Interkerkelijk Overleg (IKO), dat namens de kerken overleg voerde met de bezettingsautoriteiten. Hij stelde zich op het standpunt dat 'principieel ieder contact met de Duitsers uit den boze' was. Zijn vastberaden afwijzing van de maatregelen tegen de joden en tegen levensbeschouwelijke instellingen, zoals caritatieve en het bijzonder onderwijs, leidde in maart 1941 tot zijn arrestatie.

Jan wordt gearresteerd en komt op 20 maart 1941 terecht in het Oranjehotel in Scheveningen. Daar blijft hij tot 8 juli 1941. Hij zit daarna nog enige tijd gevangen in kamp Schoorl voor hij naar kamp Buchenwald gaat. Daar sluit hij aan bij de ‘Indische gijzelaars’.

Op 19 en 20 juli 1940 arresteerden de Duitsers 231 mensen die vanuit Nederlands-Indië toevallig in Nederland op verlof zijn. Hun gijzelname is de Duitse vergelding voor de arrestatie in mei 1940 van bijna 2.400 Duitsers door de Nederlandse gouverneur-generaal in Nederlands-Indië. De mannen worden naar Kamp Buchenwald gestuurd. Op 7 oktober 1940 komen in Buchenwald nog 116 mannen, die als ‘Indische gijzelaar’ gevangen zijn genomen. Zij zijn niet uit Nederlands-Indië afkomstig en bekleden allemaal vooraanstaande posities, onder andere in de academische wereld. Jan Donner is één van hen. De mannen gaan op 15 november 1941 na een moeilijk jaar in Kamp Buchenwald naar Kamp Haaren.

Van daaruit worden zij in mei 1942 samengevoegd met de ‘notabelengijzelaars’ in het voormalig kleinseminarie Beekvliet bij St Michielsgestel. Jan Donner is één van deze gevangenen die via Kamp Buchenwald en kamp Haaren in Beekvliet terechtkomt. Op 21 april 1943 komt hij weer vrij.

Na zijn vrijlating nam Donner met enige aarzeling - de Hoge Raad was in veler ogen te lijdzaam geweest tegenover vele maatregelen van de bezetter - zijn plaats weer in als raadsheer. Op 4 februari vroeg hij vervolgens ontheffing van zijn ambt. Hij werd daarop door de rijkscommissaris Seyss-Inquart uit al zijn openbare functies ontslagen.

Na de Tweede Wereldoorlog accepteerde hij het voorzitterschap van de Centrale Raad voor de Zuivering van het Bedrijfsleven. Hoewel hij zeer principieel was in de beoordeling van onvaderlands gedrag, ging zijn zorg vooral uit naar het vermijden van excessieve straffen en naar het toepassen van clementie. Aan de slepende discussie over de houding van de Hoge Raad in de oorlog kwam in november 1946 een einde, toen Donner - als verzetsfiguur voor alle partijen aanvaardbaar - met voorbijgaan van oudere leden tot president van de Hoge Raad werd benoemd. Eind februari 1961 ging hij met pensioen.

Op 16 december 1971 werd hij, uit dank voor al zijn verdiensten, benoemd tot Minister van Staat. Eervol was ook in 1946 de benoeming tot lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

Hij overleed in Den Haag op 2 februari 1981.

Meer informatie

Jan Donner - Scoutpedia.nl (scoutwiki.org)
Jan Donner - Wikipedia
Raad der Vereeniging - Scoutpedia.nl (scoutwiki.org)
Dijl / Douqué - Stichting Neerlandsch Verzetsmonument
Jan Donner (1891 - 1981) - Genealogy (geni.com)
Indische gijzelaars – Gijzelaars (tweedewereldoorlog.nl)
Home - Gijzelaarskamp Beekvliet
Kamp Sint-Michielsgestel - Wikipedia
P.C.A. Geyl, Gedenkboek gijzelaarskamp Beekvliet, St. Michielsgestel (Schiedam 1946)
Jan Donner | Digitaal Namenmonument Oranjehotel
Gedenkboek-oranjehotel-namenlijsten-van-_103.pdf
Microsoft Word - Predikanten die Joden hielpen VIII[56].docx (vu.nl)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op http://vrijheid.scouting.nl voor meer informatie en alle andere verhalen.